

Nr 219.

Av herr **von Stockenström m. fl.**, *angående lantbruksattachéernas avlöningsförhållanden.*

I årets statsverksproposition, nionde huvudtiteln, äskas under punkt 9 ett förslagsanslag till avlöning åt tre lantbruksattachéer, i London, Berlin och Riga, under budgetåret 1936—37 om tillhopa 41,900 kronor.

I samband därmed tillstyrker departementschefen ett av lantbruksstyrelsen framlagt förslag att lantbruksattachéerna beredas sådan anställning, att civila tjänstepensionsreglementet kan bliva tillämpligt å dem, och förordar att befattningarna uppföras på extra stat.

I sin framställning framhåller lantbruksstyrelsen, att systemet med speciella representanter i utlandet för tillvaratagande av jordbrukets intressen under lång tid prövats och befunnits ändamålsenligt, och att de under nu rådande särskilda svårigheter för jordbruket kommit att framstå såsom särskilt betydelsefulla. Då lantbruksattachéinstitutionen kunde sägas hava vunnit viss stadga och de tre befattningarna vore behövlige, föreslås, att ifrågavarande tjänstemän beredas något tryggare anställningsförhållanden än vad för närvarande vore fallet. Särskilt syntes detta motiverat av önskvärdheten att åt dessa befattningshavare, som antogos regelmässigt komma att under längre tid kvarstå uti sina befattningar, kunde beredas pensionsrätt. Och med erinran om att handelsattachéernas och vissa pressattachéers önskemål i berört avseende tidigare blivit tillgodosedda, föreslår lantbruksstyrelsen, att lantbruksattachéerna placeras i 28:e lönegraden. Med särskilt framhållande av att lantbruksattachéerna numera ofta hava att mera självständigt uppträda och bevaka hemlandets intressen på jordbruksområdet och att de vid traktatförhandlingar och andra överläggningar med vederbörande land ej sällan visa sig hava viktiga uppgifter att fylla, finner sig lantbruksstyrelsen numera icke kunna förorda deras inplacering i lägre lönegrad än den 28:e.

Lantbruksstyrelsen hade icke ansett tiden ännu vara inne att framlägga förslag om befattningarnas uppförande på ordinarie stat. Denna ståndpunkt kan vara förståelig, och därför göres här ingen erinran mot förslaget att de tre befattningarna ombildas till tjänster å extra stat i enlighet med bestämmelserna i 1 kap. av kungörelsen den 15 juni 1935 (nr 397) och samtidigt härmed nyregleras. Åberopade kungörelse föreskriver emellertid, att lö-

nen till annan tjänsteman än inom avd. A utgår enligt den löneklass, vilken är närmast lägre än den, som skulle hava gällt, därest han varit ordinarie tjänsteman inom vederbörande lönegrad. I realiteten innebär detta alltså en avlöning endast efter 27:e lönegraden (27—30 löneklasserna), ett förslag som vi icke kunna biträda. Det torde i förevarande fall vara tillräcklig inskränkning, att en placering i 30:e lönegraden, som vi avse att föreslå, för extra stat medför avlöning enligt en löneklass lägre.

Vad utrikesministern anförde i statsverkspropositionen, tredje huvudtiteln, till 1931 års riksdag ifråga om handelsattachéernas överförande på ordinarie stat erbjuder, synes det oss, vid behandlingen av nu förevarande ärende långt mera vägledning av avgörande betydelse än den, som nu hämtats vid jämförelse med vissa pressattachéer, och den lämnade motiveringen för handelsattachéernas inordnande i förvaltningsapparaten torde i stor utsträckning kunna återopas jämväl i fråga om lantbruksattachéerna. Det framhålles i nämnda anförande, hurusom man inom utrikesdepartementet uppdelat handelsattachéerna i två väsentligen olika kategorier, handelsattachéer av grupp 1 och handelsattachéer av grupp 2. Den första gruppens uppgift hade — enligt vad erfarenheten till fullo givit vid handen — blivit att biträda de officiella svenska organ, beskickningar och generalkonsulat, vid vilka handelsattachén vore fäst, i handläggningen av kommersiella ärenden. Handelsattachén vore här närmast att anse som en kommersiell sekreterare eller en kommersiell rådgivare å beskickningen (generalkonsulatet), å vars kansli han i regel arbetade, och med vars chef och övriga personal han hade att stå i snart sagt daglig rapport. Till handelsattachéer av grupp 1 hänfördes bl. a. befattningshavarna i Berlin, Paris, Madrid och Washington, vilka »i stort sett vore att betrakta som tjänstemän å vederbörande beskickningar». Utrikesministern anförde vidare, att nämnda handelsattachéer blivit alltmera outhärliga för beskickningarnas verksamhet och torde kunna sägas fast ingå i dessas organisation. De intoge i själva verket en ställning, som i alla avseenden motsvarade den ordinarie beskickningstjänstemannens. De hade sålunda att under beskickningschefens omedelbara ledning handlägga de frågor av kommersiell natur, i stor utsträckning av löpande beskaffenhet, som ankomme å beskickningen. Den ställning inom administrationen, som man ansett sig böra giva dem, markerades genom tilldelande åt dem av handelsråds namn.

Det här anförda synes i alla väsentliga delar gälla även om de arbetsuppgifter, som tillkomma lantbruksattachéerna i London och Berlin, och de förhållanden, varunder dessa arbeta. De äro anknutna till och ägna helt sina krafter åt vederbörande beskickningar, vid vilka de intaga en av anställningslandets myndigheter officellt erkänd ställning. De ha att handlägga de frågor av lantbruks-kommersiell beskaffenhet (traktatärenden, kontingenteringar, tullfrågor m. m.), som ankomma å beskickningen och som uppdragas åt densamma av utrikesdepartementet. De ha ock med hän-

syn till sin ställning inom administrationen efter vissa års tjänstgöring tilldelats lantbruksråds namn.

Utrikesministern ansåg år 1931 tiden vara inne att draga konsekvenserna av den utveckling, som handelsattachéinstitutionen efter hand undergått, genom att överföra de handelsattachéer, vilka sålunda fått karaktären av beskickningstjänstemän, till ordinarie stat såsom handelsråd vid ifrågavarande beskickningar. Genom denna anordning — ansågs det — accentuerades och befastes ytterligare den inriktning på kommersiella och näringspolitiska uppgifter, som i enlighet med icke minst riksdagens intentioner varit vägledande för senare tidens organisatoriska åtgärder i avseende å utrikesförvaltningen. Det syntes utrikesministern i hög grad oegentligt, att tjänstemän, vilka i så stor utsträckning som handelsattachéerna vid våra beskickningar tagas i anspråk för en av utrikesdepartementets centralaste uppgifter, nämligen handelstraktats- och andra viktiga handelspolitiska förhandlingar, alltjämt skulle hava ställningen av icke-ordinarie befattningshavare, och han föreslog, att å ordinarie stat skulle uppföras handelsrådsbefattningar i lönegraden B 30 vid beskickningarna i Berlin, Paris och Washington. Detta förslag vann också riksdagens godkännande.

Hur är nu förhållandet beträffande lantbruksattachéerna, och vilka konsekvenser ha i statsverkspropositionen dragits av den utveckling, som denna institution efter hand undergått? Först må då kraftigt framhållas, att under de senaste fem åren så betydande förändringar inträtt ifråga om lantbruksattachéernas i London och Berlin funktioner, att man torde kunna säga, att tjänsternas karaktär helt förändrats. Från att hava varit konsulterande tjänstemän, som haft till huvuduppgift att verka för uppbyggandet av nya avsättningsområden för svensk lantbruksexport och som sådana i stor utsträckning befunnit sig på rörlig fot (i likhet med handelsattaché av grupp 2) hava de alltmåra fått karaktären av beskickningstjänstemän och kommit att ingå i beskickningens organisation. Det har uppdragits åt dem, ehuru tillhörande en annan huvudtitel än den tredje, att handlägga viktiga frågor, som ankomma på beskickningen, och att företräda beskickningschefen i vissa ärenden av kommersiell natur. De ha under senare år i stor utsträckning tagits i anspråk för handelstraktats- och andra viktiga handelspolitiska förhandlingar, särskilt sådana föranledda av kontingenteringspolitiken. Den väsentligaste delen av deras arbete uppdrages åt dem av vederbörande beskickningschef och på anbefallning av utrikesdepartementet och ej av lantbruksstyrelsen, vars ledning de enligt gällande instruktion annars äro underkastade. Detta förhållande torde klart belysa den förändring ifrågavarande tjänster på grund av efterkrigsårens handelspolitik undergått, och peka på att deras arbete numera nära sammanfaller med handelsrådets. (Ett par länder, Argentina och Estland, ha numera också i London anmält sina lantbruksrepresentanter såsom handelsråd.) Kan det då vara logiskt och rättvist, att beträffande våra lantbruks-

attachéer, som faktiskt numera hava i stort sett liknande arbetsuppgifter som handelsråden — skillnaden består närmast i att de företräda olika slags varor — ifrågasätta icke blott en otryggare ställning, såsom tjänstemän på extra stat, utan därjämte också en lägre lönegrad än handelsrådets? En sådan anordning torde knappast kunna sägas stå i överensstämmelse med riksdagens intentioner i fråga om näringspolitiska uppgifters tillvaratagande, och i varje fall synas oss lantbrukets intressen icke betjänta med att deras representanter sättas i en löneställning, som icke är jämförlig med den, som gäller för andra näringars företrädare.

På frågan beträffande lantbruksattachéernas lönegrad torde kunna anläggas ytterligare en viktig synpunkt. Skola dessa tjänster betraktas såsom övergångstjänster för relativt unga tjänstemän och vederbörande innehavare efter förvärvad erfarenhet om utlandsmarknaderna förflyttas till tjänstgöring i hemlandet, eller skola tjänsterna betraktas såsom slutposter? Den förra vägen hade kanske i vissa avseenden varit att föredraga, och i så fall hade man kunnat tänka sig en anordning i likhet med den, som genomförts beträffande pressattachéer. Men då relativt få poster förefinnas inom lantbruksadministrationen för dylik omflyttning, och då under mer än trettio års tid någon förflyttning inom ifrågavarande kategori av tjänstemän icke ägt rum, torde skäl föreligga att beteckna tjänsterna såsom sådana, vilkas innehavare beräknas komma att mera beständigt inneha desamma. Lantbruksstyrelsen har också i sin framställning anslutit sig till den senare tankegången, då den motiverar kravet på pensionsrätt med att dessa befattningshavare »synas regelmässigt komma att under längre tid kvarstå uti sina ifrågavarande befattningar». Detta förhållande synes oss utgöra ytterligare ett skäl för att dessa befattningar, vilkas nuvarande innehavare under detta år uppnå respektive 62, 55 och 49 års ålder, uppföras i lönegraden B 30.

Det torde av det sagda hava framgått, att befattningen i Riga icke är av fullt samma natur som tjänsterna i London och Berlin. Då det emellertid nu icke ifrågasatts befattningarnas uppförande på ordinarie stat utan vi anslutit oss till förslaget om vederbörandes uppförande såsom tjänstemän på extra stat, torde hinder icke möta för att jämväl åt denne befattningshavare utgår lön och pensionsrätt i enlighet med förut nämnda lönegrad.

Ett bifall till detta förslag innebär, att de medel, som skulle utgå till lönefyllnad vid övergången till den nya anställningsformen, kunna reduceras med 1,000 kronor. Hela den ökning, som vårt förslag i denna del skulle medföra, uppgår sålunda till endast 1,770 kronor om året. I avrundat belopp skulle denna post i avlöningsstaten behöva upptagas till 32,300 kronor.

Vad sedan beträffar de för lantbruksattachéerna i London och Berlin föreslagna ortstilläggen, måste vi tyvärr hålla före, att dessa äro för knappt tillmätta. Detta spörsmål synes icke tidigare, vid riksdagen 1924 och 1928, hava vunnit någon tillfredsställande lösning. Den iögonenfallande skill-

nad, som råder mellan de ortstillägg, vilka utgå till utrikestjänstemän under tredje och fjärde huvudtitlarna, och de, som nu föreslagits för nionde huvudtitelns representanter i utlandet, pekar härpå och medför, att de senare icke kunna hålla den standard, som med hänsyn till tjänstens viktiga natur vore önskvärd.

Lantbruksstyrelsen har anfört, att kostnaderna för en lantbruksattaché att ståndsmissigt uppehålla sig torde vara avsevärt mycket högre i London än i Berlin, och man har, under erinran om vad utrikesdepartementets tjänstemän åtnjuta, funnit, att nu utgående ortstillägg äro över huvud lågt beräknade. Utgångspunkten härvidlag måste vara levnadskostnadernas storlek på respektive orter, och det torde vara en allmänt känd sak, att dessa äro synnerligen höga på de två platser, varom här är fråga. Den drygaste utgiftsposten lär väl falla på bostäderna.¹

Kungl. Maj:t synes också hava beaktat detta, då det gällt att fastställa ortstillägg för ifrågavarande platser till utrikesdepartementets personal inom lönegraderna B 30 och B 26 och de militära attachéerna. I statsverkspropositionen är sålunda angivet, att legationsrådet (B 30) vid beskickningen i London uppbär 15,800 kronor i ortstillägg och legationsrådet i Berlin 6,300 kronor samt vicekonsuln vid generalkonsulatet i London 9,800 kronor och legationssekreteraren i Berlin 3,800 kronor, båda de senare hänfödda till 26:e lönegraden. Dessa uppgifter kunna kompletteras med att marinattachéerna i London och Berlin åtnjuta ortstillägg med respektive 16,000 och 8,000 kronor, ävensom erinras om de belopp, som utgå till pressattachéerna (B 26). Lägges härtill vad utrikesministern anfört i årets statsverksproposition, tredje huvudtiteln, sid. 21, att » en inom utrikesdepartementet verkställd utredning, avseende jämförelse mellan avlöningsförhållandena inom Sveriges och vissa ungefärliga jämställda länders utrikesrepresentationer, har givit vid handen, att våra befattningshavare i lönegraderna B 30, B 26 och B 21 äro genomgående väsentligt lägre avlönade än motsvarande tjänstemän även inom sådana utrikesrepresentationer, där lönenivån eljest i stort sett motsvarar den svenska», så kan man ej underlåta att fråga sig, vilken ställning eller livsföring det avses, att lantbruksattachéerna, som representera så betydande exportintressen, skola hava. Det bör erinras om att de, och detta med rätta, enligt gällande instruktion förbjudits att göra affärer för egen räkning eller för sin förmedling av affärer betinga sig eller mottaga vare sig direkt eller indirekt vederlag, ej heller vara delägare i företag, som driver handel med varor ingående under de näringar, som äro föremål för deras verksamhet. Så mycket större skäl att deras statsavlöning då icke skall vara för knappt tillmätt.

Till jämförelse må lämnas några uppgifter om de löner, som utgå till

¹ Såväl i London som i Berlin uppges t. ex. en 4-rumslägenhet med någorlunda gott läge kosta i svenskt mynt omkring 5,000 kronor per år.

andra länders lantbruksattachéer. Sålunda åtnjuter Danmarks representant i London nära 26,000 kronor till parikurs, vilket motsvarar 1,432 pund, Hollands lantbruksrepresentant har en inkomst av 1,274 pund och Förenta Staternas ett belopp i dollar, som i engelsk valuta med ungefär 100 pund överstiger den danske lantbruksattachéens inkomst. Jämföras härmed svenske lantbruksrepresentantens i London nuvarande 870 pund, vid bifall till Kungl. Maj:ts förslag höjt till 927 pund, så bidrager detta till att belysa vad utrikesministern anfört, att befattningshavarna i vissa lönegrader äro väsentligt lägre avlönade än motsvarande tjänstemän från andra länder.

I Berlin lär Danmarks lantbruksombud ha en inkomst av omkring 21,000 och Hollands omkring 18,000 kronor, jämförda med svenske lantbruksattachéns 14,016 kronor jämte kursförlustersättning eller enligt den föreslagna höjningen 14,516 kronor.

I detta samband må framhållas, att det näppeligen finnes anledning säga, att det ena landets tjänstemans verksamhet är svårare och mera krävande än det andras. Vederbörandes arbete sammanhänger icke i främsta rummet med exportens storlek utan fastmer på arten av de förhandlingar, de såsom representanter för sina länder ha att föra med anställningslandets myndigheter, och det avgörande är härvid förmågan att bevaka det egna landets plats och tillvarataga dess intressen, dessa må vara större eller mindre, på de olika marknaderna.

Vidare må det erinras om att ortstilläggen åt dessa tjänstemän visserligen för ej så länge sedan varit föremål för prövning, men att de totala löneinkomsterna därefter blott reglerats nedåt. Sålunda har, sedan ärendet år 1928 behandlades, dyrtidstillägget nedgått med 800 kronor per år, och därjämte har enligt kungl. brev den $\frac{30}{10}$ 1931 bestämts, att kursförlust skall ersättas lantbruksattaché, liksom annan utrikespersonal, endast i den mån sådan förlust överstiger en kursmarginal av 4 procent. Dessa två förhållanden ha t. ex. medfört, att ett belopp motsvarande det åt lantbruksattachén i London år 1928 anvisade extra ortstillägget å kronor 1,500 helt borteliminerats.

Slutligen må i fråga om representationsskyldighet framhållas, att det torde vara ofrånkomligt att en viss sådan måste åvila dessa tjänstemän, om deras arbete skall bliva fruktbringande. Det har också möjliggjorts för dem att debitera expensanslaget en del av kostnaderna härför, enligt vad vi inhämtat i London i medeltal under fem år 1,000 kronor per år och i Berlin i medeltal för de senaste tre åren cirka 500 RM per år. Hänsyn till dessa förhållanden bör givetvis tagas vid ortstilläggens bestämmande.

På grund av det anförda och med åberopande av angivna jämförelsesiffror få undertecknade i fråga om ortstilläggen föreslå, att dessa måtte utgå till lantbruksattachéerna i London och Berlin med 11,000 kronor till den förre och 5,500 till den senare, varvid vi avsett, att dessa tjänstemän

borde i inkomsthänseende ungefärligen jämföras med svenska specialattachéer å respektive orter.

Vi hemställa sålunda, att riksdagen måtte besluta,

att de tre nuvarande lantbruksattachébefattningarna ombildas till lantbruksrådstjänster å extra stat i enlighet med bestämmelserna i kap. 1 av kungörelsen den 15 juni 1935 (nr 397) med avlöningsbestämmelser för icke-ordinarie befattningshavare vid nyreglerade verk inom allmänna civilförvaltningen, och att de hänföras till 30:e lönegraden enligt den i 9 § av avlöningsreglementet den 22 juni 1921 intagna löneplanen, samt

att ortstilläggen till lantbruksattachéerna i London och Berlin skola utgå till den förre med 11,000 kronor och till den senare med 5,500 kronor.

Stockholm den 21 januari 1936.

B. v. Stockenström. Rickard Lindström. Fritiof Gustafson.
